

Петар С. Ћурчић*

Институт за европске студије, Београд

НЕМАЧКА ЛЕВИЦА И ИЗБОРИ 2024. ГОДИНЕ: НАСТАВАК ПАДА ИЛИ ПОЧЕТАК УСПОНА?

Сажетак

У раду се анализира положај немачке странке Левица (Die Linke) пред изборе за Европски парламент и изборе у неколико немачких покрајина током 2023. и 2024. године. Као могући индикатори опадања популарности странке узети су: 1) наслеђе источнонемачког комунизма; 2) изазов Алтернативе за Немачку (АФД) која је почела да продире у гласачку базу Левице у источним покрајинама; 3) недовољно јасан и често неизбалансиран однос странака центра (Хришћанско-демократска унија, Социјалдемократска партија Немачке, либерали и Зелени/Савез 90) према Левици који се често креће од прагматичног прихватања (у Тирингији и донедавно у Берлину) до одбацивања (у већини покрајина) и оптужби за леви популизам и недовољно критичан однос према Русији. Левица се посебно суочава, како са падом популарности и губитком страначке базе, тако и са унутрашњим конфликтима између различитих страначких крила. Посебан изазов јесте и могућност појаве нових покрета на левици које би водили Сара Вагенкнехт (Sahra Wagenknecht) и Борис Палмер (Boris Palmer) (бивши члан странке Зелени/Савез 90). Имајући све наведено у виду, у тексту ћемо покушати да дамо анализу позиције странке

* Имејл адреса: petar.curcic@ies.rs

Левице у предходним годинама, али и да испитамо перспективе странке пред наредне европске и покрајинске изборе.

Кључне речи: Немачка, Левица, популизам, избори

ТЕОРИЈСКИ И ИСТОРИЈСКИ ОКВИР

Шта је левица у политици? Премда су многе идеје које се данас могу перципирати левичарским постојале још у антици, појам политичке левике новијег је датума. На почетку Француске револуције, левичари су били противници старог режима и били су организовани у различите групе које су биле међусобно супротстављене. Насупрот либералима који су деценијама побеђивали стари феудални поредак успостављајући нови заснован на тржишној привреди, капитализму, слободи мисли, изражавања и штампе, као и на идеји либералне демократије (било парламентарног или председничког облика), социјалистичке идеје остале су присутне премда (све до Октобарске револуције и глобалног успона комунизма) на маргинама политичког одлучивања и неретко подељене на различите струје. Успон марксизма представљао је темељну прекретницу у историји левике будући да је овај идејни систем потиснуо све остале (попут синдикализма, анархизма и осталих). Међутим, марксизам није успео да пронађе одговарајуће тумачење стварности будући да су различите струје покушавале да се прикажу у светлу најправовернијих баштиника Марксове и Енгелсове мисли. Социјалдемократија, која је била на јаким марксистичким утицајем временом је одустала од револуционарне политике окрећући се ка реформизму и компромисима са либералним поретком (Kolakovski 1983, 5–141). Аутори као што су Карлхајнц Вајсман (*Karlheinz Weißmann*) и Ернст Нолте (*Ernst Nolte*) критиковали су левицу због старог сна о егалитаризму и револуцији који су се граничили са религијским мишљењем. Вајсман је приметио да левица свој успон није доживела у времену пауперизације радништва, већ у епохи рапидне потрошње и успона капитализма истовремено одустајући од бескласног друштва и на тај начин отварајући унутрашње сукобе у сопственим редовима (Weißmann 2004; Nolte 1998, 555–689).

Тријумф неолибералног поретка након слома комунизма отворио је могућност програмског заокрета социјалдемократских

партија које су усвојиле идеју *трећег пута* током деведесетих година XX века. То је био израз унутрашње реформе социјалдемократских странака које су прихватиле неолиберални поредак и дошле на власт у Уједињеном Краљевству за време Тонија Блера (*Tony Blair*) и у Немачкој у доба Герхарда Шредера (*Gerhard Schröder*), а бројне наследнице источноевропских комунистичких партија (попут Мађарске социјалистичке партије, Социјалдемократске партије у Хрватској, Демократске леве алијансе у Пољској, Партије демократске левице/СМЕР у Словачкој, Бугарске социјалистичке партије) такође су усвојиле нову либералну политику у времену транзиције и уласка у ЕУ (Mannewitz 2013, 131–152). Са усложњавањем кризе странке трећег пута губиле су подршку у многим земљама остављајући социјалдемократију не толико доминантном снагом (упркос чињеници да су у различитим интервалима после 2008. године владале у многим европским земљама). Супротно социјалдемократији која се прилагодила владајућем поретку, крајиње леве партије у Западној Европи биле су најпре под снажним утицајем источноевропског комунизма, да би временом одступиле од тог правца прихватајући амалгамичну форму демократског социјализма који се кретао од покушаја ригидних комуниста да се укључе у парламентарни живот (и самим тим да своје револуционарне идеје наметну кроз институције) до компромисних предлога повезивања капиталистичких и социјалистичких вредности (Eley 2002, 429–491; Berman 2006, 177–200).

Премда су крајиње десне и крајиње леве странке деценијама биле на маргинама, са XXI веком у Европи је дошло до заоштравања економске, политичке, безбедносне, еколошке, па и здравствене кризе које су (нарочито у случају деснице) довеле до раста антисистемских странака (Достанић 2022, 223–246; Ђурковић 2019, 337–377; Вакић 2019, 80–99). Посебно од 2008. године писало се успону популистичких странака и покрета. Теоретичари су популизам покушали да објасне као идеологију, мета идеологију (засновану на антиелитизму, социјалној и класној неодређености) и стил политичке комуникације (нуђење лаких и једноставних решења уз таргетирање противника попут великих компанија, миграната и других). У времену економске кризе крајиње леве партије стекле су велику популарност захваљујући покретима „Окупирајте Вол стрит!“ (*Occupy Wall Street!*), „Огорчени“ (*Αγανακτισμένοι*) у Грчкој, као и „Огорчени“ (*Indignados*) у Шпанији. Партије левог реформизма

(попут Сиризе и Подемоса у Грчкој, односно Шпанији) покушале су да преиспитају концепт неолибералне владавине и њеног инсистирања на тржишту, финансијској дисциплини и примату приватног капитала. Белгијско-британска ауторка Шантал Муф (*Chantal Mouffe*) покушала је у есеју *За леви популизам* да укаже на потребу превредновања левих странака у смеру популистичких политика. У својим категоризацијама левих покрета Шантал Муф и Ернесто Лаклау (*Ernesto Laclau*) идентификовали су 3 велике групације: 1) чисти реформизам (који се залагао за постепене реформе унутар либералног и демократског система); 2) радикални реформизам (који је покушавао да својим политикама наметне алтернативе унутар система либералног политичког легитимитета); 3) револуционарни реформизам (који је одбацивао, како либералнодемократски поредак, тако и његову хегемонију). Шантал Муф је инсистирала на томе да се одбаци социјалдемократски чисти реформизам и да се поредак изазове новом кампањом која би спојила популистичке са социјалистичким принципима. За Муф, левици је потребно да се представи као чувар народа од олигархије, бирократије, глобалног капитала, али и као заштитник свих угрожених групација (радника, миграната, осиромашене средње класе, па до ЛГБТ+ заједнице) (Laclau and Mouffe 1985, 149–195; Muf 2019, 21–89).

Шта би се могло означити левицом у Немачкој? У немачком случају, различите леве организације, па и синдикати, најпре су своје упориште пронашли у Социјалдемократској партији Немачке (СПД) која је основана 1875. године. Како је и немачка социјалдемократија делила судбину осталих левичарских организација на прелазу из XIX у XX век, и у овој партији појавиле су се различите струје, а главни сукоб избио је између реформиста и револуционара који је кулминирао расколом. Однос СПД-а и комуниста посебно се погоршао у првим годинама Вајмарске републике када се социјалдемократска власт брутално обрачунала са радикалним крилом комунистичког покрета (1919. године убијени су и Роза Луксембург (*Rosa Luxemburg*) и Карл Либкнехт (*Karl Liebknecht*) као вође овог покрета). Остатак радикалних левичара основао је Комунистичку партију Немачке, са којом се такође обрачунао Хитлеров режим убрзо по доласку на власт 1933. године. Подела Немачке након 1945. године утицала је и на политички живот у западном и источном делу. У Западној Немачкој главни политички актери били су Хришћанско-демократска и Хришћанско-социјална унија, СПД, либерали и покрет зелених,

а на маргинама политичког живота налазила се и Марксистичко-лењинистичка партија (МЛП) која никада није остварила значајне резултате. За разумевање маргиналног положаја МЛП-а у Западној Немачкој важно је напоменути и чињеницу да је ова странка настала 1982. године од разних комунистичких фракција које су остале разбијене након забране деловања КПД у Западној Немачкој 1956. године. СПД је свој декларативни марксизам напустио на партијским конференцијама у Хајделбергу (1925) и Годесбергу (1959) прихватајући идеје социјалног либерализма (признавањем либералних вредности у политици, афирмативним односом према капитализму и слободном тржишту, али и подржавањем идеја о држави благостања и државном интервенционизму). Корени савремене странке Левица (*Die Linke*) морају се тражити пре свега у Источној Немачкој где је након Другог светског рата у совјетској окупационој зони дошло до тзв. „присилног спајања” (*Zwangsvereinigung*) остатака КПД-а и СПД-а у Јединствену социјалистичку партију Немачке (*Sozialistische Einheitspartei Deutschlands* – СЕД) чија доминација је трајала до 1989. године.

ОД ПАРТИЈЕ ДЕМОКРАТСКОГ СОЦИЈАЛИЗМА ДО ОДЛАСКА СА(Х)РЕ ВАГЕНКНЕХТ: КРАТКА ИСТОРИЈА ЛЕВИЦЕ

Услед распада комунистичког поретка и нестанка СЕД-а у Источној је Немачкој организована посебна Партија демократског социјализма (*Partei des Demokratischen Sozialismus* – ПДС) која је била наследница старе комунистичке партије. Ослањајући се на идеје демократског социјализма, критикујући транзицију и снажно инсистирајући на особености источнонемачких покрајина, ПДС током деведесетих година XX века успео да буде водећа антисистемска снага у уједињеној Немачкој. Ипак, на прелазу из XX у XXI век ПДС се показао као конструктиван партнер СПД-у у неколико покрајинских влада, а та подршка довела је до губитка базе која се окренула социјалдемократима и зеленима. На изборима 2002. године ПДС је доживео снажан пораз освојивши свега 2 мандата (насупротив 36 колико су освојили 1998. година). На таласу незадовољства због социјалних и економских мера Шредерове владе (Агенде 2010 и реформи социјалне политике кроз програм Харц-4 (*Harz-IV*)), ПДС се опет вратио у Бундестаг освојивши 8,7%

гласова (Holzhauser 2023). Након овог великог успеха (посебно у земљама некадашње Источне Немачке), ПДС је покушао да међу незадовољницима из редова СПД-а и Зелених/Савеза 90 пронађе партнере преко којих би пенетрирали у популационо знатно веће западнонемачко бирачко тело. Већ 2005. године формиран је савез између Партије демократског социјализма и Радничке и социјалне правде – изборне алтернативе коју су чинили критичари Шредерове владе (укључујући и бившег министра финансија Оскара Лафонтена (*Oskar Lafontaine*)). Ова коалиција је временом прерасла у нову партију која је 2007. године добила име Левица (*Die Linke*). Нова странка била је устројена на копредседничком принципу тако да никада није постојала једна доминантна личност, а трећи важан чинилац био је и лидер парламентарне групе у Бундестагу. И у тадашњој Левици постојале су различите групације које су се кретале од комунистичких до реформистичких политика.

Политика Левице била је дефинисана програмом из 2011. године који је усвојен на конгресу у Ерфурту. Пример ове партије указује на исправност Лаклауове и Муфове тезе о чисто реформистичким, радикално реформистичким и радикално револуционарним левим организацијама. Наиме, Левица је припадала крилу радикално реформистичких организација које су покушавале да изазову, али не и да насилно руше неолиберални поредак. Тај реформизам најбоље је уочљив кроз настојање немачких левичара да сачувају политички оквир ЕУ и да га измене посебно у фундаменталним инситутцијама као што су Европска централна банка (ЕЦБ), Европски парламент и остале. Промене за које се Левица залагала односиле су се на контролу великих компанија и њихово додатно опорезивање, али и већу одговорност ЕЦБ Европском парламенту. За Левицу, демократија се налазила у кризи пре свега због уплива међународног финансијског капитала. У домену левих политика ова партија остала је на старим идејама о јавном власништву над природним ресурсима, саобраћајницама и здравственим установама. Посебно осетљива на питање сиромашних, радника (нарочито прекаријата) и осиромашене средње класе, Левица је тражила одговорнију стамбену политику. Странка је усагласила антиимперијалистичке, феминистичке, антифашистичке, анитмилитаристичке (нарочито важне биле су идеје о укидању НАТО, међународном разоружавању, као и о забрани деловања Бундесвера (*Bundeswehr*) изван немачких граница), пацифистичке и еколошке идеје са ултимативним принципом

одбране наслеђа Источне Немачке (истовремено дистанцирајући се од тековина стаљинизма) (Die Linke 2011).

Партија демократског социјализма, односно Левица, остваривала је знатне резултате на свим изборима у Немачкој. Као парламентарна странка, ПДС/ Левица је од 1990. године на изборним циклусима за немачки Бундестаг бележила периоде раста подршке (1990–2002), опадања (2002–2005), поновног раста и стагнације (2009–2017) и опадања (2021). На изборима за европски парламент она је била константна крећући се између 5 и 8 од 99 немачких посланика. Посебно стабилна Левица је годинама била у источнонемачким покрајинама као што су Берлин, Бранденбург, Мекленбург-Западна Померанија, Саксонија, Сарска област, Хесен, Хамбург, Бремен и нарочито Тирингија, где су формирали и владу. Међутим, у готово свим покрајинама приметан је тренд опадања (осим у Тирингији, Хамбургу и Бремену) који је постао нарочито изражен од 2013/2014 када се у антисистемском бирачком телу појавила Алтернатива за Немачку (*Alternative für Deutschland* – АФД) која је придобила политичке апстиненте, разочаране гласаче СПД-а, Левице и хришћанских демократа, али и мањи број присталица Национално демократске партије Немачке и Немачке народне уније (Die Bundeswahlleiterin, 2024).

ЛЕВИЦА У СЕНЦИ АФД, РАСКОЛА САРЕ ВАГЕНКНЕХТ И БОРИСА ПАЛМЕРА

Један од основних проблема левичарских странка јесте немогућност да се систематски одговори на економску и климатску кризу, кризу некретнина, инфраструктуре, спољне, енергетске и безбедносне политике. Чињеница да бирачко тело које је окренуто антиимперијализму, постколонијализму, антифа организацијама и покрету анти-Немци (*Antideutsch*) није искључиво повезано за Левицу, представља велики проблем за ову странку (Klorotek 2023; Noyan 2024). Други велики проблем јесте и бreme левичарског екстремизма за који је још 2017. године тадашњи шеф Савезне службе за заштиту уставног поретка (а данас вођа новоформиране конзервативне партије Унија вредности) Ханс-Георг Масен тврдио да је у порасту (Zeit 2017). Сама Левица се суочила и са повлачењем неколико проминентних функционера попут дугогодишњег посланика Бундестага Штефана Либиха (*Stefan Liebich*) и финансијског стручњака Фабија де Масија

(*Fabio De Masi*), који су престали да се идентификују са странком (Laloire, 2023). Један од разлога губитка поверења међу левим бирачким телом јесте и чињеница да је Левица партиципирала у „црвено-црвено-зеленој” коалицији у Берлину одричући се многих својих програмских начела (почевши од учешћа у депортацијама, али и прихватања одлагања обећаног референдума о експропријацији великих грађевинско-стамбених конзерва итд.) (Jawabreh 2023; Brehmer 2023).

Несумњиво највећи проблем за Левицу представља новоформирана Алијанса Саре Вагенкнехт (*Bündnis Sahra Wagenknecht*). Ова политичарка, рођена у Јени крајем шездесетих година XX века, ћерка је иранског емигранта и Немице и у СЕД је приступила 1989. године. Након деценија политичког рада у ПДС/Левице, Вагенкнехтова се дистанцирала од политике странке због спољне, безбедносне и еколошке политике, пандемијских мера поводом епидемије ковида, али и супротстављених ставова око Русије (Schwarz 2024). И пре раскола Сара Вагенкнехт је била чланица Комунистичке платформе (*Kommunistische Plattform*), организације унутар Левице која је баштинила изузетно афирмативан однос према реалсоцијалистичком наслеђу ДДР-а. Због ставова појединих функционера и партијских организација, Левица се дуго сматрала странком „меког екстремизма“ и била је на мерама Савезне службе за заштиту уставног поретка (Backes 2013, 169–188). О издвајању Саре Вагенкнехт се говорило већ неколико година и октобра 2023. године раскол је озваничен. Политички аналитичари сматрају да Вагенкнехтова покушава да продре у разочарано радничко тело и незадовољнике политичким системом у СР Немачкој. Један од могућих гласачких база јесу несумњиво и бивши гласачи Левице који су се, између осталог, и због незадовољства миграторном политиком окренули Алтернативи за Немачку (Hübner 2024; Sundermeyer 2023). Управо Вагенкнехтова инсистира на томе да велика миграција у Немачку носи са собом велике ризике посебно финансијске и безбедносне (Steger 2023; Küpper 2023). Грегор Гизи (*Gregor Gysi*), дугогодишњи високи функционер странке Левице, рекао је за Вагенкнехтову: „Она жели да помеша социјалну политику Левице, економску политику Лудвига Ерхарда (*Ludwig Erhard*) [бившег министра привреде за време „Привредног чуда” и потоњег канцелара – прим. аут.] и избегличку политику АФД-а” (Tagesschau 2023). Вагенкнехтовој се прикључило још неколико посланика Левице

из Бундестага чиме је стара странка изгубила статус посланичке групе и велике привилегије државног партијског финансирања (TAZ 2023). Оваква одлука о задржавању мандата довела је и до отворених критика, па је Бернд Риксингер (*Bernd Riexinger*) тврдио да је оснивање странке преко места Левице у Бундестагу било непристојно (Kubina 2023).

Раскол у Левици отворио је и велико питање о подели чланства и распаду страначке инфраструктуре. У многим градовима, али и у Бранденбургу, Северној Рајни-Вестфалији, Рајнланд-Пфалцу дошло је до пада чланства које се или пасивизирало или отишло у Алијансу Саре Вагенкнехт. Левица је добила нове чланове у великим градовима као што су Берлин, Хамбург и остали захваљујући кампањи левичарских организација „Ми смо сада ту” (*Wir jetzt hier*) који су подржали остатке старе странке (Schöbel 2023; NDR 2023; Teistler 2023).

Потенцијални противник на левом спектру могао је бити и Борис Палмер (Boris Palmer), градоначелник Тибингена коме је због сукоба са руководством Зелених суспендовано чланство 2022. године. Након више месеци спекулација око могућег оснивања партије која би пледирала на незадовољне бираче Зелених, социјалдемократа, хришћанских демократа и Левице, Палмер је почетком децембра 2023. године приступио Покрету слободних бирача (*Die Freie Wählervereinigung*). Овај покрет не би требало мешати са истоименом партијом будући да удружење постоји од шездесетих година и залаже се за директну демократију, а партија је настала 2009. године као политичко крило покрета. Истовремено Палмер се у последње време представља и као врло важно оруђе у борби против Алтернативе за Немачку пошто као градоначелник спроводи политику нулте толеранције на криминал (посебно онај мигрантски). Међутим, због слабијег присуства Левице у Баден-Виртембергу (покрајини из које је Палмер) готово је извесно да његово деловање неће оштетити Левицу у наредном изборном циклусу за локалне скупштине (ZEIT 2023; Noack 2024; Schöll 2023).

ДОБА ПРОМЕНА (*ZEITENWENDE*), ЛЕВИЦА И ЕВРОПСКИ ИЗБОРИ

Говором канцелара Олафа Шолца (*Olaf Scholz*) у Бундестагу 27. фебруара 2022. године започео је процес нове спољнополитичке

оријентације Немачке која је постала израженија са отвореном подршком званичном Кијеву (Ћурчић 2022, 1–8). Након одласка Саре Вагенкнехт из странке, уследила је и кампања програмске и идентитетске редифиниције странке. Левица је отворено почела да критикује Алијансу Саре Вагенкнехт (АСВ) оптужујући их за национализам, и имплицитно ксенофобију противећи се идеји АСВ да се мигранти шаљу у Грузију и Молдавију (Hamburg Journal 2023; Welt 2023). Многа крила странке, укључујући и Комунистичку платформу Левице позивала су на јединство снага поготово у контексту припреме за изборе 2025. године (Jungewelt 2023).

Руководство странке је на конференцији у Аугзбургу новембра 2023. изнело нови програм за европске изборе 2024. године. У свом програмском документу Левица је узела у обзир нове друштвене околности почевши од пандемије, сукоба САД и Кине, рата у Украјини и резултата „семафор” коалиције. За Левицу ЕУ би требало да постане самостална од америчког и кинеског блока, те да покушава да заједно са Индијом, Бразилом и Кином повећа притисак на Русију да прекине са борбеним дејствима и повуче се из Украјине. Левица је експлицитно нагласила да се бори против Путиновог режима и обавезала се да ће подржавати оне снаге у Русији који се боре против званичног Кремља. У погледу међународних односа ЕУ би требало да ограничи сарадњу са ауторитарним државама попут Саудијске Арабије, Египте, Туниса, Турске, Алжира, Марока, Либије и Азербејџана уз знатно релаксиранију политику у погледу миграција и давања азила. У социјалној и финансијској политици као посебну меру Левица је предложила повећање плата, скраћено радно време, изједначавање примања мушкараца и жена, контролу спровођења вештачке интелигенције у привреди, обезбеђивање права за прекарне раднике у високотехнолошким компанијама, укидање мера мастрихтских услова у погледу јавног дуга (60% БДП) и дозвољеног дефицита (3%). Остајући на старим начелима пензионе и здравствене политике, Левица је понудила и систематску стручну и бесплатну помоћ људима оболелих од психичких обољења (тврдећи да их у ЕУ има 200 милиона), пацијентима са тзв. „дугим ковидом” и поствакциналним синдромом, али је предложила и декриминализацију дрога и окретање ка превенцији, саветовању и лечењу наркоманије. У низу зелених политика Левица се у новом програму заложила и за читав низ еколошких мера укључујући и забрану извоза отпадног материјала, смањивање емисије угљеника,

енергетско благостање, обновљиве изворе енергије, повећање јавног превоза, увођење нових погонских горива и остало. Важне промене наступиле су и у погледу идентитетске политике будући да се ова странка почела залагати и за европску политику сећања у погледу колонијализма, ропства, а захтева се и повратак музејских експоната у земље порекла (Linke 2023).

За европске изборе поред партијској лидера Мартина Ширдевана (*Martin Schirdewan*), Левица је кандидовала и ванстраначке личности као што су синдикалисткиња Озлем Демирел (*Özlem Demirel*), доктор Герхард Траберт (*Gerhard Trabert*) и активисткиња за животну средину и људска права Карола Ракете (*Carola Rackete*) (Tagesschau 2023). Овим избором Левица покушава да се представи као социјално одговорна странка која би требало да води рачуна о различитим угроженим друштвеним слојевима од сиромашних, миграната и радника (Schmitt-Roschmann and Vogler 2023). Посебну пажњу привукла је Карола Ракете (1988) која је постала позната због тога што је као капетан брода успела да пробије безбедносни коридор италијанске владе у Лампедузи извлачећи мигранте. Њено именовање има за циљ да се Левица приближи бирачком телу зелених који су незадовољни политиком партијског руководства оличеног у Роберту Хабеку (*Robert Habeck*) и Анелени Бербок (*Annalena Baerbock*) (Hoffer 2023; Emendörfer 2023). Да се странка нада подршци разочараних бирача са левице сведочи и чињеница да је странци приступили и Касин Коктурк (*Cansin Köktürk*) и Улрих Шнајдер (*Ulrich Schneider*). Коктурк је била чланица зелених која је напустивши странку истакла да су зелени изневерили своје вредности. Истовремено, она је била активна и у сектору цивилног друштва које се интересовало за питања миграната, бескућника и социјално угрожених. Улрих Шнајдер вратио се у странку након што је Левицу напустио 2022 због проруског говора Саре Вагенкнехт (Вах 2023; Beucker 2022). Поред критике упућене Анелени Бербок због слања борбених авиона Саудијској Арабији и подршке Општим извозним овлашћењима ЕУ (*European Union General Export Authorisations – EU GEAs*), Левица је заоштила реторику и према десници (Wissler, 2024). Чак је и нови визуелни идентитет странке имао наглашену црвену боју, а клин који стоји изнад слова „и” у логу је окренут са лева на десно чиме се јасно показала порука да је непријатељ са десна (Slavik 2023; Hübner 2023). У том смеру, функционер странке Дитмар Барч (*Dietmar Bartsch*) је тражио да се потпише петиција

о укидању основних права за лидера тириншке АФД Бјорна Хекеа (*Björn Höcke*) (Die Linke 2023; Dunz 2024).

Нова политика Левице суочава се и са великим идентитетским проблемом. Иако је покушала повезивањем са левичарским организација да стекне гласачку базу и у многољуднијој Западној Немачкој, Левица је ипак перципирана као источнонемачка странка. Нове околности довеле су и то политичких тензија, а Карола Ракете иако на самом врху партијске листе за европске изборе тврдила је да Левица мора да преиспита наслеђе СЕД-а. Да језгро странке није прихватило Ракетеове сугестије сведоче не само речи Дитмара Барча који је тврдио да је „Наше источнонемачко порекло велики плус”, већ и слоган партијске конференције Левице у Саксонији „Источнонемачки, саксонски, леви”. Нови, миграцијама окренути, програм се суочава и проблемом задржавања источнонемачких бирача који су у великој мери неповерљиви према усељавању странаца (MDR 2023; Emendörfer 2023; Vorreyer 2023).

Посебан проблем Левице представља и њен недиференцирани спољнополитички став након почетка руске инвазије на Украјину. Наиме странка, која је деценијама важила за изразито блиску Кремљу, нашла се изолована у активностима већине партија које су подржавале Украјину. Странка је у првим месецима захтевала престанак сукоба и слања оружја у Украјину. Левица је у новим околностима почела да се посматра и као русофилска странка са изразитим антиамериканизмом. Странка се поводом овог питања поделила у неколико група. Премијер Тирингије Бодо Рамелов (*Bodo Ramelow*), иначе једини представник Левице на месту шефа неке од немачких покрајина, сматрао је да је потребно да Немачка настави да подржава Украјину у циљу обуздавања Москве. Због тога, унутар Левице су биле оптужбе да је странка издала програм и да се окренула ратној политици немачке владе, САД и НАТО, а партијски лидери Ширдеван и Вислер (*Janine Wissler*) (дистанцирајући се од ратне реторике Рамелова) сматрали су да је потребно да странка помогне Украјини на мирне начине истичући спремност да подрже политичке промене у Русији (Vorreyer 2023; Wissler and Schirdewan 2023; Huesmann 2023; Tagesspiegel 2024; Tikhomirova 2023; Kühn 2022; Tagesspiegel 2023; Stern 2023; Herrmann and Nimz 2023; Kellermann 2023; Welt 2023; Neuber 2023).

Политички аналитичари такође нису били импресионирани оптимизмом страначког руководства сматрајући да се странка

креће ка прошлости и гашењу. Критике су биле упућене не само због претерано моралистичких позиција Кароле Ракете, већ и због активног учешћа страначких функционера у пропалестинским демонстрацијама (Schmitt-Roschmann and Vogler 2023; Jawabreh 2023; Lehmann 2023; Illouz 2024; Marcus 2024; Laloire 2023; Höhne 2023; Kürper 2023). Такође, амбициони планови финансијске помоћи мигрантима били су негативно оцењени од јавности (Spiegel 2023). Истовремено, осим „осталгије” (*Ostalgie*) (позитивне перцепције источњоњемачког искуства – прим. аут.) Левица готово и да нема јединствени програм који би повезао различите групе унутар странке (Deutschlandfunk 2023). Многе невладине организације, анархисти и бивши чланови незадовољни су курсом странке из различитих побуда. Појединци сматрају да је партија недовољно јасно подржала покрет #MeToo, док су други тврдили да је странка издала програм привидним плурализмом иза кога се крије примат малог броја људи у страначком врху (Palzer 2024; Hübner 2024). Поред идеолошких проблема, Левица се последњих година суочава и са мањком партијских активиста и хронично слабим финансирањем фондације Роза Луксембург (Laloire 2023; Frielinghaus 2023).

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА: ИДЕ ЛИ ЛЕВИЦА КА СОЦИЈАЛНОМ ЛИБЕРАЛИЗМУ?

Током 2024. године Левица ће учествовати не само на изборима за Европски парламент, већ и на покрајинским изборима у Саксонији, Тирингији и Бранденбургу. У контексту успона Алтернативе за Немачку поставља се и питање какав ће бити положај Левице. Деценијама, Левица се није сматрала пожељним коалиционим партнером, а посебно су хришћанске демократе, баварски хришћански социјали и либерали узбуњивали јавност због могућности потпуно левичарске владе (такозване „црвено-црвено-леве” власти). Међутим, таква оштра политика пре свега странака десног центра почела је да се мења након што је канцеларка Ангела Меркел мањински подржала леву владу Бода Рамелова (Reinhardt 2023). У контексту недавних протеста против деснице, речи некадашњег комесара савезне владе за исток Марка Вандервица (*Marco Wanderwitz*) да би хришћанске демократе требало да преиспитају своју политику око коалиције са Левицом, делују врло индикативно и показују нови, за Левицу афирмативнији, смер у блоку партија десног и

левог центра (Zeit 2024; Ziedler and Rebhan 2024). Левица је врло извесно постала пожељан партнер у политици кордона према АФД-у и постоје надања да би она могла да буде коалициони партнер у владама источнонемачких покрајина.

На крају може се поставити питање одакле у немачкој Левици интересовање за социјални либерализам? Тим поводом, крајем јануара и почетком фебруара у немачком листу НД водила се полемика између Јана Шлемермајера (*Jan Schlemmermeyer*) и Михаела Брија (*Michael Brie*). Два аутора полемисала су око природе левог ауторитаризма, изазовима рата у Украјини и положаја Левице у односу на доминантне токове у Западној Европи и Сједињеним Државама. Шлемермајер, иначе близак сарадник партијског врха Левице, тражио је веће дистанцирање у односу према Русији, Кини и осталим земљама, док је Бриј тврдио да окретање Левице социјалном либерализму странку води до потпуног губитка идентитета и окретања ка владајућем систему (Brie 2024; Schlemmermeyer 2024). Премда оптимисти сматрају да Левица може да опстане и да коегзистира са другим странкама на сличан начин на који су то оствариле Комунистичка партија Грчке, Сириза и Панхеленски социјалистички покрет (ПАСОК), песимисти су истакли да је левица у Европи уопште у великим проблемима што су и недавни избори у Низоземској и показали (Jähnert 2023; Frielinghaus 2023). Искуства других европских земаља, али и актуелна општа криза, захтевају промену приступа Левице која ће морати да пронађе нову форму радикалног реформизма у „новој нормалности”.

РЕФЕРЕНЦЕ

Достанић, Душан. 2022. „Постоји ли раст десног популизма у Европи?” *Српска политичка мисао* 77 (3): 223–246. DOI: 10.22182/spm.7732022.11

Ђурковић, Миша. 2019. *Десна мисао у XX веку*. Нови Сад: Издавачка књижевница Зорана Стојановића.

Ђурчић, Петар. 2022. „Немачка у мултиполарном свету и стратешке опције Србије.” *Војно дело* 4: 1–14. DOI: 10.5937/vojdelo2204001C

Backes, Uwe. 2013. “Die Linke in der Zerreißprobe – Das “Superwahljahr” 2011 und seine Folgen.” In *Extremismus in*

Deutschland. Schwerpunkte, Vergleiche, Perspektiven, hrsg. Gerhard Hirscher und Eckhard Jesse, 169–188. Baden-Baden: Nomos.

Bakić, Jovo. 2019. *Evropska krajnja desnica : 1945–2018*. Beograd: Clio.

Bax, Daniel. 2023. “Zeichen eines Neuanfangs.” *TAZ*. <https://taz.de/Promis-fuer-die-Linkspartei!/5973576/>

Berman, Sheri. 2006. *The Primacy of Politics Social Democracy and the Making of Europe's Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press.

Beucker, Pascal. 2022. “Der Letzte macht das Licht aus.” *TAZ*. <https://taz.de/Nach-Wagenknecht-Rede-im-Bundestag/15881326/>

Brehmer, Marten. 2023. “Die Linke in Berlin reitet auf der Eintrittswelle.” *ND-aktuell*. <https://www.nd-aktuell.de/artikel/1177938.linksparitei-die-linke-in-berlin-reitet-auf-der-eintrittswelle.html>

Brie, Michael. 2024. “Zukunft der Linken: Linksliberal oder dezidiert sozialistisch?” *ND-aktuell.de*. <https://www.nd-aktuell.de/artikel/1179585.die-linke-zukunft-der-linken-linksliberal-oder-dezidiert-sozialistisch.html>

Deutschlandfunk. 2023. “Politikwissenschaftler Schroeder sieht die Partei “Die Linke” vor dem Ende.” 18.11.2023. <https://www.deutschlandfunk.de/politikwissenschaftler-schroeder-sieht-die-paritei-die-linke-vor-dem-ende-100.html>

Die Bundeswahlleiterin. 2024. “Ergebnisse früherer Landtagswahlen.” 12.1.2024. https://www.bundeswahlleiterin.de/dam/jcr/a333e523-0717-42ad-a772-d5ad7e7e97cc/ltw_erg_gesamt.pdf

Die Linke. 2011. “Programm der Partei Die Linke”. *Die Linke*. https://www.die-linke.de/fileadmin/1_Partei/grundsatzdokumente/programm_format/programm_der_partei_die_linke_erfurt2011_druckfassung2020.pdf

Die Linke. 2023. “Die Linke ruft zur Teilnahme an der Demonstrationen “Stop GEAS” auf.” 23.10.2023. *Die Linke*. <https://www.die-linke.de/start/presse/detail/die-linke-ruft-zur-teilnahme-an-der-demonstrationen-stop-geas-auf/>

Die Linke. 2023a. “Wahlprogramm zur Europawahl 2024. Zeit für Gerechtigkeit. Zeit für Haltung. Zeit für Frieden.” *Die Linke*. 25.11.2023. <https://www.die-linke.de/europawahl2024/wahlprogramm-zur-europawahl/>

Dunz, Kristina. 2024. “Dietmar Bartsch: „Die Fixierung auf AfD und Höcke ist falsch.” *Rnd.de*. <https://www.rnd.de/politik/dietmar-bartsch-linke-warnt-vor-fixierung-auf-afd-und-hoecke-LALCAPAKHZF7VJMGX5MJ3PPTO4.html>

Eley, Geoff. 2002. *Forging Democracy: The History of the Left in Europe, 1850–2000*. Oxford: Oxford University Press.

Emendörfer, Jan. 2023. “Neues Logo, neue Gesichter und ein Neustart – die Linke sucht ein neues Profil.” *Rnd.de* <https://www.rnd.de/politik/neues-logo-neue-gesichter-und-ein-neustart-die-linke-sucht-in-augsburg-ein-neues-profil-3F4XXAP575ABR.JFZEDDZQZQZRE.html>

Frielinghaus, Jana. 2023. “Gesine Löttsch: Wagenknecht-Flügel nicht allein verantwortlich.” *ND-aktuell*. <https://www.nd-aktuell.de/artikel/1178035.linkspartei-gesine-loettsch-wagenknecht-fluegel-nicht-allein-verantwortlich.html>

Hamburg Journal. 2023. “Bündnis Sarah Wagenknecht: Wohin steuert die Hamburger Linke?” 26.11.2023. https://www.ndr.de/fernsehen/sendungen/hamburg_journal/Buendnis-Sarah-Wagenknecht-Wohin-steuert-die-Hamburger-Linke,hamj141646.html

Herrmann, Boris, und Nimz, Ulrike. 2022. “‘Russland führt seinen Krieg auch in Deutschland’.” *Süddeutsche Zeitung*. <https://www.sueddeutsche.de/politik/bodo-ramelow-thueringen-russland-ukraine-1.5699612?reduced=true>

Hoffer, Rewert. 2023. “Die Linke vollzieht mit Racketes Kandidatur den endgültigen Bruch mit Wagenknecht – und wird so angreifbar.” *NZZ*. <https://www.nzz.ch/international/rackete-gegen-wagenknecht-richtungsstreit-in-der-linken-ld.1747805>

Holzhauser, Thorsten. 2023. “Die Totgesagten.” *Zeit*. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2023-11/die-linke-krise-gregor-gysi-sahra-wagenknecht-ruecktritt>

Huesmann, Felix. 2023. “Linke Außen- und Verteidigungspolitik: Alles beim Alten.” *RND*. <https://www.rnd.de/politik/>

linke-aussen-und-verteidigungspolitik-alles-beim-alten-
U77YEKFOYNDFBOMX3TQPOR3W2U.html

Illouz, Eva. 2024. "Essay von Soziologin Eva Illouz «Die Linke hat ihre Leitwerte verraten»." *Tagesanzeiger.ch*. <https://www.tagesanzeiger.ch/essay-von-eva-illouz-die-linke-hat-ihre-leitwerte-verraten-180791025136>

Jähnert, Christopher. 2023. "Aufbruch oder Abbruch?" *Tagesschau*. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/linke-bundesparteitag-100.html>

Jawabreh, Simin. 2023. "Eine moralisierende Linke ist überflüssig." *ND-aktuell*. <https://www.nd-aktuell.de/artikel/1176223.linksparitei-eine-moralisierende-linke-ist-ueberfluessig.html>

Jungewelt. 2023. "Kommunistische Plattform: Angriffe auf Identität der Linkspartei zurückweisen." *Jungewelt*. 27.11.2023. <https://www.jungewelt.de/artikel/463985.kommunistische-plattform-angriffe-auf-identit%C3%A4t-der-linkspartei-zur%C3%BCckweisen.html>

Kellermann, Eike. 2023. "Linke fordert Waffen für die Ukraine. Parteitag folgt Ramelow." *Insuedthueringen.de*. <https://www.insuedthueringen.de/inhalt.parteitag-folgt-ramelow-linke-fordert-waffen-fuer-die-ukraine.b95d1b5d-64b5-4b19-a00f-cf3cba6a877c.html>

Klopotek, Felix. 2023. "Ein Krisen-Oratorium." *ND-aktuell*. <https://www.nd-aktuell.de/artikel/1178023.krise-der-linken-ein-krise-atorium.html>

Kolakovski, Lašek, 1983. *Glavni tokovi marksizma. Tom 2*. Beograd: BIGZ.

Kubina, Mario. 2023. "Linksfraktion in Auflösung – wie es weitergeht." *Tagesschau*. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/faq-linksfraktion-100.html>

Kühn, Timm. 2023. "Es ist ein Kampf um die Straße." *TAZ*. <https://taz.de/Protestbuendnis-Heizung-Brot-Frieden/!5881777/>

Küpper, Stefan. 2023. "Die Linke, gemeinsam gegen den Rest?" *Augsburger Allgemeine* <https://www.augsburger-allgemeine.de/politik/parteitag-die-linke-gemeinsam-gegen-den-rest-id68541941.html>

Laclau, Ernesto, and Chantal Mouffe. 1985. *Hegemony and the socialist strategy*. London – New York: Verso

Laloire, Lotte. 2023. "Krise der Linkspartei: Von links gesehen." *TAZ*. <https://taz.de/Krise-der-Linkspartei/!5956900/>

Lehmann, Timo. 2023. "Rackete verlangt von Linkspartei SED-Aufarbeitung." *Spiegel*. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/parteitag-carola-rackete-schlaegt-vor-linke-umzubenennen-a-56539caf-b1fe-47b6-bde6-ef11f6f1a321>

Mannewitz, Tom. 2013. "Deutschlands parteiförmiger Linksextremismus in Europa – Typisch osteuropäisch, westeuropäisch oder Typus sui generis?" In *Extremismus in Deutschland. Schwerpunkte, Vergleiche, Perspektiven*. hrsg. Gerhard Hirscher und Eckhard Jesse, 131–152. Baden-Baden: Nomos.

Marcus, Imanuel. 2024. "Israelitische Gemeinde beendet Zusammenarbeit mit »Die Linke«." *Juedische-allgemeine.de*. <https://www.juedische-allgemeine.de/unsere-woche/israelitische-gemeinde-beendet-zusammenarbeit-mit-die-linke/>

Muf, Šantal. 2019. *Za levi populizam*. Novi Sad: Mediterran Publishing.

Neuber, Harald. 2023. "Eklat auf Linke-Parteitag: Verhinder, dass deutsche Panzer gen Russland rollen." *Berliner Zeitung*. <https://www.berliner-zeitung.de/politik-gesellschaft/eklat-auf-linke-parteitag-bijan-tavassoli-erklaert-seinen-austritt-li.2160766>

Noack, Niklas. 2024. "Boris Palmer will AfD mit Abschiebungen kleinkriegen." *BW24*. <https://www.bw24.de/politik/klein-krieggen-boris-palmer-will-afd-mit-abschiebungen-92817724.html>

Nolte, Ernst. 1998. *Historische Existenz: Zwischen Anfang und Ende der Geschichte?* München: Piper.

Palzer, Kerstin. 2024. "Bundesgeschäftsführer der Linken tritt zurück." *Tagesschau*. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/linkspartei-geschaefsfuehrer-ruecktritt-100.html>

Reinhardt, Daniel. 2023. "Rot-Rot-Grün für weitere Verbesserungen bei frühkindlicher Bildung." *Die Linke*. <https://www.die-linke-thl.de/aktuelles/termine/detail/rot-rot-gruen-fuer-weitere-verbesserungen-bei-fruehkindlicher-bildung/>

Schlemmermeyer, Jan. 2024. "Linke ohne Wagenknecht: Gegen den Autoritarismus von links." *ND-aktuell.de*. <https://www.nd-aktuell.de/artikel/1179340.buendnis-sahra-wagenknecht-linke-ohne>

wagenknecht-gegen-den-autoritarismus-von-links.html?sstr=schlemermeyer

Schmitt-Roschmann, Verena und Vogler Ulf. 2023. "Ohne Wagenknecht, mit Rackete: Linke versucht den Neustart." *Morgenpost*. <https://www.morgenpost.de/politik/inland/article240618706/Europawahl-Linke-Parteitag-schliesst-Kandidatenkuer-ab.html>

Schöbel, Sebastian. 2023. "Berliner Linke brechen in die Ära nach Wagenknecht auf." *RBB24*. <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2023/11/linke-berlin-parteitag-wagenkecht-neue-mitglieder.html>

Schöll, Jonas. 2023. "Tübinger OB will offenbar für diese Partei antreten." *Stuttgarter Zeitung*. <https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.boris-palmer-tuebinger-ob-will-offenbar-fuer-diese-partei-antreten.efa32615-0331-4e21-afbd-14d6a56ac5b9.html>

Schwarz, Bianca. 2024. "'Wir sind keine Linke 2.0'." *Tagesschau.de*. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/buendnis-sahra-wagenknecht-parteitag-102.html>

Slavik, Angelika. 2023. "Rot ist die Hoffnung." *Süddeutsche Zeitung*. <https://www.sueddeutsche.de/politik/die-linke-parteilogo-linken-parteitag-1.6304395>

Spiegel. 2023. "Lafontaine weist Mitverantwortung für Linken-Spaltung von sich." 19.11.2023. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/oskar-lafontaine-weist-mitverantwortung-fuer-spaltung-der-linken-von-sich-a-471ac906-e573-4740-8ba2-ab89c24dbf01>

Steger, Lisa. 2023. "Wagenknechts Parteipläne und die Sorgen der Brandenburger Opposition." 23.10.2023. <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2023/10/bsw-wagenknecht-partei-landtagswahl-brandenburg.html>

Stern, Johannes. 2023. "Linkenparteitag in Augsburg: Unterstützung für Gaza-Genozid, Nato-Krieg gegen Russland und Kapitalismus." *WSWS*. <https://www.wsws.org/de/articles/2023/11/22/link-n22.html>

Sundermeyer, Olaf. 2023. "Wagenknecht ist kein Widerspruch zur AfD." *RBB24*. <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2023/10/wagenknecht-partei-buendnis-afd-opposition-brandenburg.html>

- Tagesschau. 2023. “ ‘Schlagen ein neues Kapitel auf’. ” 18.11.2023. <https://www.tagesschau.de/inland/linke-parteitag-142.html>
- Tagesschau. 2023. “Was bedeuten Wagenknechts Pläne für die Politik?” 23.10.2023. <https://www.tagesschau.de/inland/wagenknecht-linke-partei-100.html>
- Tagesspiegel 2024. “Auch Putin-Regierung unerwünscht: AfD und BSW nicht zu Münchner Sicherheitskonferenz eingeladen.” 03.02.2024. <https://www.tagesspiegel.de/internationales/auch-putin-regierung-unerwunscht-afd-und-bsw-nicht-zu-munchner-sicherheitskonferenz-eingeladen-11155312.html>
- Tagesspiegel. 2023. “ ‘Dumme Energiesanktionen’ beenden: Wagenknecht-Partei will sich Russland annähern.” 29.12.2023. <https://www.tagesspiegel.de/politik/dumme-energiesanktionen-beenden-wagenknecht-partei-will-sich-russland-annahern-10984099.html>
- TAZ. 2023. “Wagenknecht und Co. treten aus.” *TAZ*. 23. 10. 2023. <https://taz.de/Spaltung-der-Linkspartei-vollzogen!/5968643/>
- Teistler, Stephanie. 2023. “Beziehungs-Status: Frisch getrennt.” *RBB24*. <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2023/11/bundesparteitag-brandenburg-linke-augsburg-sahra-wagenknecht.html>
- Tikhomirova, Anastasia. 2023. “Der Verlust der politischen Heimat.” *TAZ*. <https://taz.de/Die-deutsche-Linke-und-Russland!/5913842/>
- Vorreyer, Thomas. 2023. “Ein bisschen gemeinsam gegen die Ukraine-Politik.” *Tagesschau*. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/wagenknecht-linke-ukraine-demo-100.html>
- Vorreyer, Thomas. 2023. “Und jetzt wieder Ost-Partei?” *Tagesschau*. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/linkspartei-wagenknecht-osten-100.html>
- Weißmann, Karlheinz. 2004. “Das linke Prinzip.” *Sezession*. <https://sezession.de/7506/das-linke-prinzip>
- Welt. 2022. “Ramelow für Waffenlieferungen an die Ukraine – Schirdewan widerspricht.” 21.11.2022. <https://www.welt.de/politik/deutschland/article242253881/Ramelow-fuer-Waffenlieferungen-an-die-Ukraine-Schirdewan-widerspricht.html>
- Welt. 2023. “700 Neueintritte bei Berliner Linke – Partei will in die Kieze.” *Welt*. 24.11.2023. <https://www.welt.de/politik/deutschland/article248715302/>

Neuer-Anfang-700-Neueintritte-bei-Berliner-Linke-Partei-will-in-die-Kieze.html

Wissler, Janine und Martin Schirdewan. 2023. “Russische Truppen raus aus der Ukraine – Verhandlungen statt Panzer.” *Die Linke*. <https://www.die-linke.de/start/presse/detail/russische-truppen-raus-aus-der-ukraine-verhandlungen-statt-panzer/>

Zeit online. 2017. “Maaßen warnt vor zunehmend gewaltbereiten Linksextremisten.” *Zeit online*. 15.7.2017. <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2017-07/verfassungsschutz-warnt-vor-zunehmend-gewaltbereiten-linksextremisten>

Zeit online. 2024. “CDU-Politiker Wanderwitz plädiert für Öffnung zur Linkspartei.” *Zeit online*. 13.1.2024. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-01/cdu-linke-wanderwitz-oeffnung>

Ziedler, Christopher, und Christiane Rebhan. 2024. “Gegen die AfD: Könnte die CDU mit der Linkspartei koalieren?” *Tagesspiegel*. <https://www.tagesspiegel.de/politik/gegen-die-afd-konnte-die-cdu-mit-der-linkspartei-koalieren-11043544.html>

Petar S. Ćurčić*

Institute of European Studies, Belgrade

THE GERMAN LEFT AND THE 2024 ELECTIONS: CONTINUED DECLINE OR BEGINNING OF THE RISE?

Resume

The paper analyzes the position of the German Left party (Die Linke) before the elections for the European Parliament and provincial elections in several German provinces in 2023 and 2024. The following are taken as possible indicators of the party's decline in popularity: 1) the legacy of East German communism; 2) the challenge of the Alternative for Germany (AFD), which began to penetrate the voter base of the Left in the eastern provinces; 3) insufficiently clear and often unbalanced attitude of the parties of the center (Christian Democratic Union, Social Democratic Party of Germany, liberals and Greens/Alliance 90) towards Die Linke, which often ranges from pragmatic acceptance (in Thuringia and until recently in Berlin) to rejection (in the majority province) and accusations of left-wing populism and an insufficiently critical attitude towards Russia. The left in particular is facing a decline in popularity and the loss of the party's base, as well as internal conflicts between different party wings. A special challenge is the possibility of the emergence of new movements on the left led by Sarah Wagenknecht (champion of the Left) and Boris Palmer (former member of the Green Party/Alliance 90). Bearing all the above in mind, in the text we will try to give an analysis of the position of the Left party in the previous years, but also to examine

* Email address: petar.curcic@ies.rs

the party's perspectives before the next European and provincial elections.

Keywords: *Germany, Left, populism, elections*
